

DELO

glasilo KPI za slovensko narodno manjšino

Leto XXV. - Štev. 15 (817)

T R S T - 28. septembra 1973

50 lir

Položaj v devinsko nabrežinski občinski upravi je nevzdržen.

Preprečimo diskriminacije in raznarodovanje Slovencev.

Izsilimo preokret!

Krizo v devinsko-nabrežinski občini je treba odpraviti!

Možna je drugačna uprava

O krizi, ki je nastala v devinsko-nabrežinski občini, so — povsem razumljivo — razpravljali tudi komunisti tega področja. To še enkrat dokazuje, da se KPI ne boji o važnih zadevah občinske uprave razpravljati s svojimi člani in skupaj z bazo iskati rešitev, ki naj bo zares izraz interesov najbolj prizadetega prebivalstva. Ne vemo, če so enako storile tudi druge stranke, tiste, ki sestavljajo večinsko koalicijo in ki imajo svoje člane ali »somišljenike«. Morda bi za marsikoga bilo poučno slišati, kaj mislijo njihovi volilci v naših vaseh in kaj si od izvoljenega predstavnika pričakujejo.

Na svoji skupščini, ki so se je poleg občinskih svetovalcev devinsko-nabrežinske občine, udeležili tudi pokrajinski tajnik KPI Rossetti in odgovorni za javne uprave prof. Monfalcon, so komunisti ugotovili, da je kriza v občinski upravi nekaj povsem naravnega, saj je odraz že začetnih trenj v okviru tega »zavezništva«, ki ni homogeno, še manj pa politično enotno. Notranji spori v okviru koalicije, za katero smo večkrat trdili, da je prava »kletka« za sile, ki so bile v njej zastopane, so v bistvu ohromili upravno in politično dejavnost občinske uprave prav v trenutku, ko so nekatera nerešena vprašanja terjala odločnosti, političnega poguma in predvsem resne zavzetosti.

Do notranje krize je, po mnenju komunistov, prišlo zaradi tega, ker so se nekateri desničarski krogi v okviru nabrežinske demokristjanske podružnice kompromitirali, kar je tudi v sami demokristjanski stranki ustvarilo trenja in stalno napetost. Tega položaja tudi imeno-

vanje »komisarja« za nabrežinsko demokristjansko podružnico ni opravičilo. Priča smo bili naraščanju klientelarnih sistemov v delu občine, za kar so odgovorne vse stranke levosredinske koalicije glede na njihovo sorazmerno moč.

Tako je prišlo do tega, da se občinski svet v Nabrežini neredno sestaja, medtem ko o vsem odloča ožji občinski odbor. Občinski odbor je dejansko na avtoritaran način prevzel nase pristojnosti občinskega sveta, poskusil izločiti druge sile, ki niso v odboru, od vsake možnosti demokratičnega odločanja ali vsaj nadzorovanja. Na prvi seji občinskega sveta so pred-

ložili na desetine sklepov v »ratifikacijo« in s tem je bilo vsega konec. Ta sistem je seveda paraliziral delo ne samo občinskega sveta, temveč tudi odbora in posameznih odborništev v njegovem okviru.

Samooblastniško postopanje občinskega odbora pa je privedlo celo do takih nenaravnih pojavov, da se občinski svet še ni izrazil o sklepu ožjega odbora o dovoljenju za gradnjo naftovoda preko ozemlja naše občine.

Zdravstvena organizacija v občini šepa, in to dobro vedo starši otrok, ki so bili šele zadnje dni cepljeni, medtem ko bi za to morala

(Nadaljevanje na 2. strani)

Solidarnost s čilskim ljudstvom

Tržaški protifašisti so solidarni s čilskim ljudstvom, ki se bori proti reakcionarni vojski in fašistični tiraniji. Prejšnji teden je enotni protifašistični odbor priredil shod, na katerem je govoril tudi predstavnik čilskega odporništva. (Na 9. str. objavljamo sestavek o dogodkih v Čilu)

Krizo treba odpraviti!

(Nadaljevanje s 1. strani)

občina poskrbeti že nekaj mesecev prej. Nekatera druga vprašanja (naprimer šolske gradnje) trkajo z vso dramatičnostjo na vrata županstva, toda odgovorov ni, tudi zato ne, ker imajo odborniki in člani večinske koalicije druge probleme, ne povsem političnega značaja. Tudi javni prevozi so v krizi in nismo slišali mnenja občinskega odbora o tem vprašanju.

Osrednje vprašanje pa je gotovo, vsaj za nabrežinsko občino, vprašanje gradenj. Vemo, v kolikšni meri je prav ta politika (urbanistična) prizadela naše področje, ga narodnostno spremenila, ustvarila nova vprašanja in napetosti. Priča smo bili diskriminacijski politiki pri izdajanju gradbenih dovoljenj. Sedaj se že govori o velikih načrtih, da bi pozidali vse področje od Sesljana do Devina in Štivana in s tem prepustili dejansko vso nabrežinsko občino najbolj razuzdani in lakomni gradbeni špekulaciji. Nabrežinska občina naj bi postala nekakšen ventil za tržaško buržoazijo in njeno lakomnost po zemlji in vilah, omogočila naselitev tisočev in tisočev novih občanov in dokončno sorenemila narodnostno obličje občine, kjer se ravnovesje že nagiba v škodo domačinov.

Pri gradbeni politiki smo torej priča pasivnosti občinskega odbora prav tam, kjer bi moral biti najbolj aktiven. Nasprotno, komunisti smo bili diskriminirani celo pri sestavi komisij (in gradbene še posebej), kar nam onemogoča, da bi bili bolj seznanjeni z načrti, njihovo nevarnostjo in da bi pravočasno preprečili špekulacije. V ta okvir spada bojkot izvolitve predstavnika KPI v gradbeno komisijo, zaradi katerega je notranja kriza levosredinske uprave dosegla svoj višek.

Čemu torej še obstaja taka uprava? Čemu se «Slovenska skupnost» in socialisti še tako oprijemajo ploča leve sredine in se ga ne upajo preskočiti? Občutek imamo, da koalicijo vzdržuje pri življenju le «umetno dihanje», čemur je treba dodati še posebne interese.

Zato pozivamo prebivalstvo, naj pritisne in naj vsili drugačno rešitev. Možna je drugačna uprava, ki bo imela pogum reči NE raznim špekulantom (Lloyd adriatico in drugi), ki bo znala reči NE gradnji nafto-

voda in ki bo skrbela predvsem za koristi občanov, za šole, prevoze, zdravstvo, urejanje cest itd. Skratka, potrebna je taka uprava, ki naj odraža koristi prebivalstva. Taka uprava je možna, kajti programskih razlik v tem pogledu med komunisti, socialisti in SSL ne bi smelo biti. Vsi bi se morali zavzemati za ohranitev narodnostnega ravnotežja v občini, vsi bi se morali zavzemati za obrambo kraške zemlje pred gradbeno špekulacijo in nafto; skratka, vsi bi morali težiti k zares demokratični in napredni politiki krajevne uprave.

Čemu torej zavezništvo teh sil z demokristjani? V čem so pristaši

demokristjanske stranke «naprednejši» in bolj pošten? Odgovora na to vprašanje ne bomo slišali. In vendar bi stranke, ki se prav te dni pogovarjajo za obnovitev sporazuma s Krčansko demokracijo, morale pomisliti, da jim nekajletna izkušnja narekuje več kot previdnost. Celotna izkušnja teh let dokazuje, da je povratak k demokratični in napredni upravi v Nabrežini edini resen izhod iz krize. V nasprotnem primeru bosta PSI in SSL skrpucala z DC nov sporazum. Če nekaj mesecev bo vsem jasno, da ga DC ne namerava uresničevati, ne spoštovati, kot ni uresničevala ne spoštovala prejšnjih. Kriza bo izbruhnila spet na površje, kot talna voda. Kaj pa potem? Ali ne bo prepozno? Kdo bo nosil odgovornost pred slovenskim prebivalstvom?

Predlog komunistov

Svetovalska skupina KPI v devinsko-nabrežinskem občinskem svetu je poslala svetovalskima skupina PSI in LSS v devinsko-nabrežinskem občinskem svetu naslednje pismo:

Svetovalska skupina KPI v občini Devin-Nabrežina meni, da je nastala kriza občinske uprave zelo resna in da se posledice resno odražajo na položaj prizadetega prebivalstva. Občinska uprava že dalj časa ne deluje. Hromijo jo notranji spori v okviru večinske koalicije, zaradi katerih se ne izvaja niti program, ki ga je sama sestavila.

To občutijo prebivalci naših vasi, ki so brez pomembnih socialnih storitev, za katere je zadolžena in lahko veliko napravi prav občinska uprava.

Poleg tega pa je naša občina, kljub političnim zagotovilom, še vedno in morda še nikoli tako kot sedaj izpostavljena velikopoteznim gradbenim načrtom, ki groze, da bodo že v prihodnjih letih popolnoma uničili že itak občutljivo narodnostno ravnovesje, ki je bilo tako prizadeto v preteklosti. Poleg tega bi pomenilo prepustiti gradbeni špekulaciji spreminjanje naravnega okolja v naši občini, kar predstavlja

veliko nevarnost za specifično družbeno in gospodarsko ovrednotenje našega področja, da o drugih upravnih težkočah sploh ne govorimo.

Preteklost, predvsem pa izkušnje v drugih občinah naše in drugih pokrajin dokazuje, da lahko dosledno napredno politiko uresničujejo prav uprave demokratične enotnosti. To tembolj v naši občini, kjer je koalicija leve sredine dokazala, da je neenotna in da ni kos sedanjim nalogam.

Zato predlagamo svetovalci KPI strankam, ki predstavljajo demokratične težnje našega ljudstva in koristi slovenske manjšine, da bi v najkrajši bodočnosti skupaj preučili položaj in možnosti izhoda iz te krize.

Naše mnenje je, da se v tem težavnem trenutku, tako KPI kakor socialistična stranka in Lista Slovenske skupnosti ne smejo odreči svoji odgovornosti do prebivalstva in da morajo izpolniti njegova pričakovanja.

V pričakovanju Vašega odgovora Vas prijateljsko pozdravljamo.

Nabrežina, 22. septembra 1973.

Za svetovalsko skupino KPI:

ALOJZ MARKOVIČ

Napraviti konec diskriminacijam in raznarodovanju!

Če analiziramo gradbeno dejavnost in politiko, ki jo v zadnjih letih vodi Krščanska demokracija v devinsko-nabrežinski občini (t.j. odkar so komuniste izrinili iz občinske uprave), lahko ugotovimo, da se nadaljuje izvajanje načrta o hitrem spreminjanju narodnostnega in družbenega sestava prebivalstva v tej občini.

Leta 1945 je devinsko-nabrežinska občina štela okrog 4.300 prebivalcev, 80% prebivalcev je bilo slovenske narodnosti. Sedaj živi v občini okrog 8.000 prebivalcev. Iz podatkov (neuradnih) zadnjega ljudskega štetja (1971) izhaja, da je od celotnega prebivalstva občine samo 36% Slovencev.

Do leta 1965 je občinsko upravo vodila leva koalicija, v kateri je bila komunistična partija najmočnejša stranka. Do takrat so se občinski upravitelji krčevito upirali gradnjam naselij za priseljence in gradnjam raznih špekulantskih objektov. Znano je, da je tržaška prefektura večkrat posegla v zadeve devinsko-nabrežinske občine, suspendirala demokratično izvoljenega župana in da je prefekturni komisar izdal razna gradbena dovoljenja.

Potem, ko so komuniste potisnili v opozicijo (to se je zgodilo s pomočjo «Slovenske skupnosti» in socialistov) in so prišli v občinsko upravo demokristjani (ki so bili v ta namen priseljeni v občino), se je začelo novo obdobje tudi na področju gradbene politike v tej občini. Dokončali so gradnjo naselij za priseljence, dalekosežen načrt demokristjanov pa je ostal vedno isti. Ker jim ni bilo treba več nasilno odstranjevati župana, so uvedli na gradbenem področju manj boleče metode.

Odkar v devinsko-nabrežinski občini gospodujejo demokristjani, se množijo diskriminacije na škodo domačega prebivalstva. To se odraža tudi na gradbenem področju. Očitni so zlasti primeri v Slivnem, Cerovljah, Prečniku in v nekaterih drugih vaseh v zgornjem delu občine. Številne prošnje domačinov

že dolgo čakajo na rešitev. Za mladoporočence, ki bi si radi zgradili nov dom na zemljišču svojih staršev, občinska komisija ni izdala ustreznega dovoljenja. Nekatere omejitve regulacijskega načrta so za domačine — nepremostljive, za bogataše in demokristjanske eksponente pa ni nobenih ovir.

S tem v zvezi vprašujemo občinsko upravo:

Kdo je izstavil gradbeno dovoljenje bivšemu županu, demokristjanu, Corberiju za vilo na negradbenem, «zelenem» področju v borovem gozdiču blizu Cerovelj?

Na kakšni osnovi sta bili izstavljeni dovoljenji za gradnjo dveh vil na «zelenem področju» sesljanskega parka ob cesti, ki pelje k morju? Kako to, da sta bili ti dve veliki vili zgrajeni v neposredni bližini sedeža sesljanske turistične ustanove, na zemljišču, ki po do-

ločilih regulacijskega načrta ne zadostuje niti za eno stavbo? Kate- ra od teh dveh vil je odveč? Tista, katere lastnik je neki Guicciardi ali ona, katere lastnik je neki Leonarduzzi?

Ko ugotavljamo te nepravilnosti in diskriminacije na gradbenem področju razumno zakaj demokristjani tako zagrizeno nasprotujejo izvolitvi enega komunista v devetčlansko gradbeno komisijo za občino Devin-Nabrežina.

V bližnji prihodnosti namerava- jo graditi velike «turistične» objekte v parku sesljanskega zaliva in na področju med obema cestama, ki vodita iz Sesljana v Devin. Ta zemljišča je že odkupila družba Lloyd Adriatico. Mnogo se govori tudi o nekem mednarodnem univerzitetnem centru, ki naj bi nastal med Sesljanom in Devinom.

Tej diskriminacijski in raznarodovalni politiki je treba napraviti konec! Zaščititi in očuvati moramo naravne lepote naših krajev! Regulacijski načrt in gradbeni pravilnik je treba vskladiti dokler se da rešiti še kaj. Domačinom v zgornjih vaseh občine je treba iti na roko, ko zaprosijo dovoljenje za gradnjo lastnega doma v rodnem kraju!

Dvignimo svoj glas proti krivicam, ki nam jih že osem let dela ohromljena levosredinska občinska uprava, v kateri se laste monopo- la demokristjani!

Petletni upravni načrt je ostal na papirju

Petletni upravni načrt, ki ga je devinsko - nabrežinska občinska uprava izdelala takoj na začetku mandatne dobe, leta 1970, je do danes ostal v glavnem na papirju. In vendar obljube niso bile nemo- goče, saj načrt vsebuje to, kar je za pravilni razvoj devinsko-nabrežinske občine neobhodno potrebno.

Če program za vse sektorje, na katere je upravni načrt razčlenjen, primerjamo z dejanskim stanjem, vidimo, da ni bilo uresničeno prav tisto kar je za posamezni sektor bistveno.

UPRAVNA ORGANIZACIJA: NAMESTITEV SORODNIKOV...

Večina novih občinskih uslužben- cev so sorodniki mož upravne ve-

čine. To dejstvo ne potrebuje ko- mentarja.

Za tista občinska delovna mesta, kjer je treba še namestiti uslužben- ce, bo uprava razpisala natečaj, za katerega pa ne bo uporabljen tak pravilnik, kot smo ga predlagali komunisti, ker je naš predlog o nujnosti poznavanj obeh jezikov upravna večina odbila.

ŠOLSTVO: POUK ŠE VEDNO V NEUSTREZNIH STAVBAH!

Načrt predvideva izgradnjo novih šolskih poslopij in otroških vrtcev v tistih vaseh kjer se je do sedaj pouk vršil v neprimernih starih poslopijih. Na žalost pa se dela sploh še niso začela niti v Štivanu,

(Nadaljevanje na 4. strani)

Petletni načrt na papirju

(Nadaljevanje s 3. strani)

niti v Slivnem, kjer namerava občinska uprava za prihodnje šolsko leto preskrbeti otrokom poleg tene in temne sobe še vlažno kuhinjo. V neustrezni stari stavbi bo ostal še vedno otroški vrtec v Devinu, pa čeprav je uprava obljubila prizadevanje za njegovo izgradnjo.

V načrtu piše tudi, da bo uprava napela vse sile za ustanovitev občinskih knjižnic v Devinu in Sosljanu, dejansko pa obstaja taka knjižnica samo v Nabrežini.

ZDRAVSTVO: LETOS NI BILO V ČASU IZVEDENO NITI OBVEZNO CEPLJENJE ŠOLSKIH OTROK

Na področju zdravstvene službe si je uprava pred tremi leti zadala nalogo za čimprejšnjo ustanovitev šolske zdravstvene službe in oddelkov za injekcije v občinskih ambulatorijih. Vendar je tudi to področje uprava obupno zanemarjala, saj se ni letos potrudila niti, da bi bili šolski otroci v pravem času cepljeni. Velike težave ima prizadeto prebivalstvo tudi ko potrebuje injekcije, saj poleg tega, da niso bili ustanovljeni obljubljeni oddelki, primanjkuje tudi privatno strokovno osebje.

JAVNA DELA IN CESTNE POVEZAVE: ŠTEVILNE CESTE NISO ASFALTIRANE

«Ojačiti javno razsvetljavo; urediti in asfaltirati občinske ceste... razširiti grezniško omrežje». To je izjava občinske uprave, ki jo bomo v upravnem načrtu. Javna razsvetljava je danes približno taka, kakršna je bila pred tremi leti; številne občinske ceste pa so neurene in neasfaltirane. Najbolj je prizadeto Slivno, saj so ceste, ki to vas povezujejo s Šempolajem, Prečnikom in Vižovljami v obupnem stanju. Neasfaltiranih je tudi več kot polovica cest po vasi sami. Iste probleme imajo deloma tudi v Prečniku in Praprotnu. Teh problemov pa nima kdor se nameni na Kolišče pri Cerovljah, saj je za asfaltiranje te ceste občinska uprava poskrbela in potrosila več milijonov. Občinska uprava je na tem področju dala torej prednost stranskim potem (Precej zemljišč na Kolišču je last nekega gospoda Lenarduzzija...).

Kar se tiče grezniškega omrežja pa ni bilo storjenega ničesar. De-

loma so te usluge deležne Nabrežina in Devin, vse ostale vasi pa je nimajo; to vprašanje postaja zelo pereče za Sosljan.

JAVNE USLUGE: TEŽKI MILIJONI ZA POMANJKLJIVO JAVNO PREVOZNO SLUŽBO

Javna prevozna služba se v devinsko-nabrežinski občini nahaja v kaotičnem stanju. Večina vasi občine, kot Prečnik, Slivno, Mavhinje, Cerovlje, Medja vas in Trnovca, sploh nimajo javne prevozne povezave. Nekoliko bolje pa je za tistih par vasi, v katere prihajajo avtobusi zelo poredkoma, parkrat dnevno. In vendar načrt občinske uprave predvideva ureditev kaosa na tem področju. Za enkrat je uprava le neracionalno prispevala težke milijone privatnikom, ki ne izvršujejo svoje dolžnosti. Čas je da se to uredi, da pride ta služba v javno upravo.

PROIZVAJALNE AKTIVNOSTI: KDO SE V RESNICI OKORIŠČA Z OBČINSKIMI KAMNOLOMI?

Čeprav so sloviti nabrežinski kamnolomi last občine, ima ravno ta od njih najmanjše dohodke. Bogastvo dragocenega nabrežinskega kamna si delijo privatniki! Pred nedavnim je družba Montecatini prodala svoje delavnice in stroje družbi Gorlato. Pogodbeno razmerje med novim lastnikom in občino sploh ni bilo še urejeno, občinski svet pa ni o tem še ničesar razpravljal.

KMETIJSTVO: KAKO JE S POLJSKIMI POTMI?

Občinska uprava je obljubila ureditev poljskih poti. Do danes je bilo storjenega bore malo. Določeno je, da bodo to zimo uredili kako poljsko pot v Praprotnu. Vendar ta načrt ne zadovoljuje vseh prizadetih vaščanov.

TURIZEM IN ŠPORT: ZAŠČITA NARAVNEGA OKOLJA IN GRADBENA POLITIKA

O špekulacijah na gradbenem področju poročamo obširneje na drugem mestu. Zaradi špekulacij trpi med ostalim tudi naravno okolje občine, čeprav se je občinska uprava obvezala, da ga bo »ščitila z ukrepanjem proti gradbenim špekulacijam».

Pereče vprašanje javnih prevozov

Vprašanje javnih prevozov je zelo pereče. Že mnogokrat je bila poudarjena zahteva po ustanovitvi konzorcija, ki naj bi upravljal krajevne in medkrajevne avtobusne proge. Poudarjena je bila tudi zahteva, naj se za rešitev perečega vprašanja zavzamejo občinske in pokrajinske uprave in deželna uprava. Komunisti so o teh vprašanjih mnogo razpravljali. Na pristojnih mestih so napravili potrebne korake.

V zadnjem času se je stanje še bolj poslabšalo. Medtem, ko se vprašanje konzorcija ter preureditve celotne avtobusne službe zavlačuje, nekatera zasebna avtobusna podjetja zanemarjajo proge. Na raznih progah vozijo avtobusi, ki so v zelo slabem stanju. Dogajajo se tudi druge nevarnosti. Na primer: v nekatere vasi v dolinski občini avtobusi ne vozijo več, v devinsko-nabrežinski, zgonski in repentabski občini avtobusni prevozi ne ustrezajo potrebam krajevnega prebivalstva, avtobusi na progi Trebče-Opčine-državna meja ne vozijo ob nedeljah in praznikih itd..

Omenili smo Opčine. Resnici na ljubo moramo poudariti, da Acegat, ki je prevzel openski tramvaj, ne upošteva potreb in zahtev prebivalstva. Na progi se uvedli tudi avtobuse. Dajajo pa se, da so v prometu taka vozila, ki so običajno v rabi na mestnih progah. Zlasti neugodno je ob nedeljah in praznikih. Prenatrpani avtobusi vozijo z zamudo. Zaradi tega se potniki zelo pritožujejo. Toda tisti, ki odločajo pri podjetju Acegat nimajo posluha za potrebe potnikov.

Ta teden je, končno, prišlo do sestanka, na katerem so razpravljali o ustanovitvi tržaškega pokrajinskega konzorcija za prevoze. Sestanka so se udeležili predstavniki vseh občin na Tržaškem. Sklenjeno je bilo, da bodo ustanovili pokrajinski konzorcij za prevoze. Dežela naj bi nudila potrebna sredstva za nabavo novih avtobusov.

V prejšnji številki se nam je vrnila ne-ljuba pomota v članek posvečen spomenu tovarišev Bolčine in Uršiča ob 20-letnici njune tragične smrti. Tovariš Uršič se je imenoval Aurelio.

Vljudno prosimo, da nam oprostite.

Uredništvo

Razlaščanje zemljišč v Osapski dolini

Špekulacije je treba zaustaviti pravočasno!

V Osapski dolini razlaščajo. O tem so pisali že drugi časopisi in prepričani smo, da je zadeva javnosti poznana, čeprav ne v vseh podrobnostih. Gre namreč za to, da je deželna vlada sklenila podpisati ukrepe o razlastitvi večjega števila kmetov iz Osapske doline, ne da bi pri tem navedla, čemu bodo zemljišča služila. Povsem upravičen je bil torej sum, ki je vzklik v javnem mnenju, da gre za pobudo, za katero se politična oblast sramuje. Oziroma — sramuje se to povedati javnosti v brk.

Tako so kradoma prisilili nekaj lastnikov, da so zemljo (pod grožnjo razlastitve) prodali, ostalim pa poslali razlastitvene dekrete. Poleg tega, zaradi česar je Kmečka zveza začela energično akcijo, pa je zaradi postopanja oblasti v Osapski dolini nastal političen problem gospodarskega izkoriščanja tega področja.

Kaj nameravajo urediti v Osapski dolini? Govori se, da je rafinerija «Vincor», se pravi zasebno podjetje, zahtevalo 120 tisoč kvadratnih metrov zemljišča, da bi tam uredila novo rafinerijo bencina. Po predloženih načrtih naj bi «Vincor» obdelala letno približno en milijon ton bencina, kar je po evropskih standardih negospodarsko in nerenabilno. Možnosti bi torej v tem primeru bili dve: ali bi morali «Vincor» v najkrajšem času okrepiti (in v tem primeru bi to podjetje požrlo nove milijarde javnih prispevkov), ali pa bi «Vincor» sploh ne razvila svoje dejavnosti in zavzeto področje dala na razpolago drugim.

V obeh primerih bi taka zasedba ne bila gospodarsko upravičena. Prvič zato, ker taka rafinerija zaposluje kvečjemu sto delavcev, obenem pa onemogoča drugačen razvoj v industrijskem smislu. Drugič pa zato, ker bi se taka pobuda uokvirila v sklop načrtov za spremembo Trsta v naftno pristanišče, čemur nasprotujejo sindikalne in politične sile, še posebej pa miljska in dolinska občinska uprava, ki sta v tem primeru najbolj prizadeti.

Slišijo se pa tudi druge govornice. Naprimer, da je za načrti «Vincor» v resnici načrt AGIP, oziroma državne petrolejske družbe ENI, da zasebno Osapsko dolino za nove cisterne nafte, s katerimi naj bi oskrbovali rafinerijo v Lugugnani pri Portogruaru. Osapsko dolino, kot «terminal» nafte, in Lugugnano, pa naj bi povezoval naftovod o katerem so se pred nekaj meseci izrekli občinski sveti.

Tudi ta perspektiva je za vse naše javno mnenje nesprejemljiva. Nobena gospodarska korist ne narekuje spremembe tega področja v neke vrste «arabsko kolonijo», kjer naj bi se belili zgolj naftni tankerji in rezervoarji. Trst potrebuje industrijskega razvoja, kjer naj se zaposli veliko število ljudi in ki lahko «vodi» razvoj tržaškega industrijskega potenciala, ne pa belih cistern, ki ne nosijo dobička, temveč zgubo, če pomislimo na umazano morje in na onemogočen turistični razvoj obale od Milj do Sesljana.

Očitno je, po prvih manevrih, da skušajo določeni krogi, (tisti, ki so vedno bili zagovorniki «naftnega pristanišča», se pravi demokristjani), obiti zapreke, ki sta jih postavili demokratični občinski upravi v Miljah in Dolini. Poslužiti se nameravajo zvijače, da bi pre-

varali prebivalstvo in vsilili rešitve, ki se jih vsi otepajo.

Zato je tembolj potrebna energična akcija, ne samo Kmečke zveze, temveč vseh občinskih uprav, vsega javnega mnenja, gospodarskih in drugih organizacij, da se ta namera prepreči.

Tudi ne koristijo nikomur prazne in demagoške polemike, s katerimi skuša «Slovenska skupnost» razdvajati prebivalstvo. Izjava, ki jo je dal dr. Štoka, češ da sta KPI in PSI soodločali pri tej razlastitvi je neresnična. V Ustanovi za industrijsko pristanišče, ni «predstavnikov» KPI, pač pa sta v njenih organih miljski in dolinski župan, in še to v manjšini, sredi raznoraznih predstavnikov nasprotne strani. Miljski in dolinski župan pa sta se vedno upirala takim rešitvam in še se bosta upirala. Pač pa je njun boj ošibilo stališče dveh županov «Slov. skupnosti» (nabrežinskega in repentabskega), ki sta že pred meseci, na slepo, podpisala dovoljenje za gradnjo naftovoda za Portogruaro in s tem dejansko odprla vrata tudi razlaščanju v Osapski dolini. To so resnične odgovornosti, vendar nas sedaj polemika ne zanima. Prej se zavzemamo za enoten nastop vseh prizadetih. Kajti špekulacije je treba zaustaviti pravočasno!

Resolucija o gospodarskih vprašanjih naše dežele

Komunisti predlagajo ustanovitev odbora za nadzorstvo nad cenami

Svetovalska skupina KPI je v deželnem svetu predložila resolucijo, v kateri obravnava gospodarsko stanje v državi ter še posebej v Furlaniji-Juljski krajini. V predloženem dokumentu so analizirani vzroki gospodarske krize ter orisane posledice, ki se odražajo predvsem v vrtoglavem naraščanju cen.

Komunisti predlagajo sklicanje deželne konference, na kateri bi podrob-

no preučili gospodarsko stanje in probleme draginje. Te konference naj bi se udeležile poleg deželnih organov tudi krajevne ustanove, sindikalne organizacije, delavski sveti, kmečke organizacije, zadrage in trgovska združenja. Komunisti dalje predlagajo, naj bi ustanovili poseben odbor za nadzorstvo nad cenami.

Konzulta za vzhodni Kras ne odraža stvarnosti svojega območja

Upravičene zahteve Slovencev

Ko smo se komunisti v tržaškem občinskem svetu izrekli za ustanovitve rajonskih konzult, ki naj bi kot posvetovalni organi odražali mnenja, zahteve in predloge prebivalstva posameznih mestnih in predmestnih področij ter tako dopolnjevali in izpolnjevali občinsko upravo pri njenem delu, si nismo delali utvar, da bo ta ukrep za decentralizacijo občinske oblasti takoj izpolnjeval vsa pričakovanja prebivalstva. Upoštevali smo začetne težave, ki sta jih pogojevala v prvi vrsti pomanjkanje tovrstnih izkušenj.

Minilo je že nekaj let in spet se zaskrbljeno sprašujemo ali krajevne konzulte izvršujejo to kar bi morale. V teh letih so nedvomno prišle nekatere izkušnje. Kaj pa stari strah? Ostal je še vedno trdno zakoreninjen v političnih krogih na upravi in v desni opoziciji ki se bojuje, da bi konzulte predstavljale na nekaterih področjih stvarno sorazmerje sil tako v političnem kot v narodnostnem pogledu.

Najbolj kričec primer, kjer konzulta tudi v sedanji mandatni dobi ne odraža stvarnosti svojega področja, je vzhodni Kras od Bazovice do Opčin, kjer je od 20 svetovalcev le 7 Slovencev in kjer je predsednik, demokratijan, italijanske narodnosti. Najhujše pa je to, da predsednik, njegova politična skupina in druge desno-sredinske skupine prepogostokrat hote ali iz prevelike nemarnosti pozabljajo, da so na področju vzhodnega Krasa poleg ezulskih naselij na Opčinah in Padričah tudi slovenske vasi s svojimi perečimi političnimi, narodnostnimi in družbeno-gospodarskimi problemi, ki terjajo nujno rešitve. Najočitnejši primer takšne diskriminacije je bil pred nedavnim sklicani posvet šolnikov in staršev v Otroškem naselju na Opčinah. Posvet, ki naj bi obravnaval vprašanje šole s celodnevni poukom, kakršnega bodo z letošnjim šolskim letom uvedli na italijanski osnovni šoli — v zavodu pri Banih, je priredila namreč konzulta. No, in dogodilo se je, da je predsednik sicer povabil na razpravo tudi nekatere slovenske šolnike, ni pa obvestil slovenskega tiska kot je obvestil italijanskega «Il Piccolo» in še huje: sploh mu ni padlo na misel, da bi poskrbel za slovenskega prevajalca, če je že povabil nekatere Slovence.

Dogodek bi šel bržkone neopazno mimo slovenske javnosti, če bi ne pri tem odločno nastopili komunisti. Naš občinski svetovalec Dolfi Wilhelm je med samo razpravo ostro obsodil to

diskriminacijo, kar je sicer izzvalo reakcijo dela publike, ki je s tem dokazala, da upravičene zahteve pripadnikov slovenske narodnostne skupnosti po popolni enakopravnosti še vedno bodo v oči tiste elemente, ki se ne morejo sprijazniti z načeli demokratičnega razvoja in mirnega sožitja med narodnostima.

Poleg tega pa je svetovalec Wilhelm, ob ugotavljanju, da zanima vprašanje uvajanja celodnevnega pouka tudi slovensko šolo, seznanil prisotne s stanjem, ki vlada danes na slovenskih šolah. V tem pogledu je tržaška občina pred neodločljivimi nalogami in dolžnostmi, ki jih bo morala čim prej rešiti. Naj navedemo le nekaj primerov: v Bazovici ni primernih prostorov za otroški vrtec, v gropajskopadriški šoli si samo tri postore delita osnova šola in otroški vrtec, v Trebčah so prostori pretesni in zastareli, obenem pa so vaščani že večkrat zahtevali telovadnico, da bi premestili glavni vhod v šolo, ki se sedaj odpira na ostri ovinek glavne ceste. Hudo je tudi stanje na Opčinah, kjer bodo zaradi porastka vpisov v šolo ter pomanjkanja prostorov prisiljeni uvesti dvojne izmene. Na slovenski nižji srednji šoli «Srečko Kosovel» niso problemi nič manj pereči. Tudi tu se soočamo s pomanjkanjem prostorov, predvsem pa je še daleč od zadovoljive rešitve vprašanje šolske zdravniške in socialne oskrbe.

Komunisti se za vse to odločno zavzemajo tako v občinskem svetu, kot v rajonski konzulti, za katero so pripravili podroben program, ki poleg šolskih vprašanj obsega tudi vprašanje izpopolnitve regulacijskega načrta s podrobnimi načrti, vprašanje gradenj po naših vaseh, ureditve jurskih zemljišč, podpore kmetijstvu, zaščite

Krasa, ureditve cest, kanalizacije in prevozov, podpore slovenskim društvom in druga vprašanja, ki bi jih bilo treba globlje proučiti, razširiti ter izpopolniti z neposrednim stikom s prebivalstvom. Komunistična skupina si glede tega prizadeva, da bi konzulta sama prirejala množične sestanke s prebivalstvom posameznih vasi.

S takšnim konkretnim programom zahtev, ki bo dejanski odraz politične in družbene stvarnosti na tem področju, bomo postavili določene namene in naklonjene kroge pred neodločljivo izbiro. Seveda je pri tem potrebna tudi res zavzeta participacija prebivalstva, da bo konzulta lahko agilen posrednik med upravo in našimi vasi in da bo mogla izražati in tolmačiti mnenja in občutke prebivalstva tudi tedaj, ko gre za vprašanje krepitve antifašistične pripravljenosti in budnosti. Tako, da se ne bo moglo dogajati, kot se je dogodilo na zadnji seji rajonske konzulte, ko je predsednik skušal odvrniti resolucijo komunistične skupine, ki je zahtevala ostro obsodbo čilskega prevrata in izrazila solidarnost s čilskim ljudstvom.

Antifašistična budnost je prvi pogoj za demokratični razvoj in družbeni napredek in je treba v ta namen vložiti vse moči. Med zadnjimi pobudami openskih komunistov v tem pogledu je ponovna zahteva, da bi se občinske oblasti, ki so doslej glede tega trdno spale, dokončno in neodločljivo zavzele za rešitev večkrat iznešene zahteve, naj se kraj mučeniške smrti Tomažiča, Kosa, Vadjala, Bobka in Ivančiča, ki jih je zloglasno fašistično Posebno sodišče obsodilo dne 14. decembra 1941 na smrt, loči od openskega strelišča, ki ga ima v uporabi združenje strelcev, in da se kraj spomeniško uredi.

Tradicionalni praznik grozdja v Boljuncu. Bogat kulturni program je privabil številne obiskovalce tudi iz okoliških vasi in mesta. Prireditvev prireja dolinska občinska uprava. (Na sliki: nastop mladinske folklorne skupine iz Maribora.)

Preteklo nedeljo je bila v Kopru osrednja prireditve v okviru proslav tridesetletnice splošne protifašistične vstaje na Primorskem in v Istri. Prireditve so se udeležili številni bivši borci in aktivisti. Prisotni so bili tudi ugledni predstavniki družbeno-političnih organizacij Slovenije in številni gosti iz Trsta. Govoril je podpredsednik izvršnega sveta dr. Vrtaša.

Uporne Mačkolje

Ob 30-letnici požiga vasi

2. oktobra 1943 so nacisti zasedli in nato požgali Mačkolje. Naslednje jutro so v Vrtači na Lipniku ustrelili 12 vaščanov. Enemu izmed njih, ranjenemu, je uspelo zbežati in se rešiti. Pred kratkim smo se srečali z njim.

Rudolf Olenik je začel pripovedovati:

«V Mačkoljah smo organizirali OF še pred kapitulacijo fašistične Italije. Terenskih delavcev nas je bilo mnogo. Imeli smo dobre zveze s partizani. Po 8. septembru 1943 smo začeli zbirati orožje za partizane. Mnogo smo ga nabrali, saj so vojaki zapuščali vojsko in se vračali domov ali pa se pridružili partizanom. Vas smo stalno stražili. Tudi tisto soboto, 2. oktobra 1943 so bile straže okoli vasi. Naenkrat so nekatere izmed njih zagledale kolono nacistov, ki se je od Domja pomikala proti Mačkoljam. Takoj so obvestile vaško organizacijo pa tudi zaledje. Številni vaščani so vas takoj zapustili, nekateri pa so ostali doma.

Nemška kolona je prispela v vas okrog 9. ure zjutraj. Tisti vaščani, ki so ostali doma, so se zatekli v skrivališča. Prva žrtev nacistov je bil Avguštin Tul. Trgal je grozje na njivi. Ko je zagledal Nemce je začel bežati. Opazili so ga in začeli streljati za njim. Padel je na polju.

Medtem so nacisti zasedli vas in začeli preiskave po hišah. Ko so vse

razmetali je en del kolone šel naprej, drugi del pa je ostal.

Vaščani so bili v skrbeh saj nihče ni vedel, kaj nameravajo storiti nacisti.

Malemu dečku Darku Tulu je v določenem trenutku uspelo približati se nacističnim vojakom. Izvedel je, da nameravajo vas zažgati. Iz tega se da sklepati, da so bili med Nemci tudi kolaboracionisti, saj drugače bi Darko ne mogel razumeti pogovora. (Zadevo bi kazalo preveriti. Darko je namreč že davno umrl.) Bistri deček je tekel po vasi da bi vaščane obvestil o tem kar je slišal. Nekateri so mu verjeli, odvezali živino, naglo zbrali nekaj blaga in dragocene predmete ter se pomaknili pod Tulov latnik na koncu vasi. Tisti, ki niso verjeli Darku, so ostali doma.

Pri tem je tovariš Olenik dal besedo ženi. Rekel je: «No, sedaj pa nadaljuj, ti, ki si ostala doma in poznaš razvoj dogodkov bolje nego jaz».

Tovarišica Bernarda pripoveduje:

«Nemških vojakov, oziroma esesovcev je bilo mnogo. V zgodnjih popoldanskih urah so se razpršili po vsej vasi. Bilo je okrog 16., morda 17. ure. Stala sem na dvorišču in zagledala, da se esesovski vojak približuje naši hiši. Šla sem za njim. Vstopil je, začel brskati po omarah. Našel je živilsko nakaznico in mi jo izročil. Slutila sem, da se stvar hudo suče. V naglici sem

zbrala, kar sem mogla in nesla na dvorišče. Opazila sem, da se je vojak približal poveljniku in da ga je ta zgrabil za ovratnik ter surovo stresel, nato pa pognal proti naši hiši. Verjetno je vojaka zapekla vest in ni takoj izvršil povelja. Vsekakor se je vrnil v hišo in jo zažgal. Bliskovito so jo plameni ovili. Nisem vedela, kaj naj bi počela. Kako naj bi rešila vsaj del hiše. Toda vode ni bilo. Spomnila sem se, da je v hiši vino in z njim sem začela gasiti ogenj. Tako sem rešila del hiše. —

(Nadaljevanje sledi)

Zapis: JELKA GERBEC

Halo, halo... Tu radio "Santiago A"

Te dni smo poslušali, skoraj vlekli na ušesa, kaj poroča radio o krvavih dogodkih v Čilu, kjer so izdajalci v generalskih uniformah ubili zakonitega predsednika republike Allendeja in iz dneva v dan streljajo po ulicah demokrate, ki se vojaškemu puču upirajo v imenu svobode in demokracije.

Vemo, da se celo italijanska vlada ne upa podpreti generalov v Čilu, ki jih vodi neki Pinochet, pač pa vojaški udar obsoja. Tako je tudi RAI, v vseh svojih oddajah, očitno kazala če že ne mržnje, vsaj distanco v svojem poročanju.

Edinole tržaška «slovenska» postaja ni znala, tudi za trenutek, zatajiti svojih reakcionarnih izročil. Tako smo slišali povsem neprizadeta in ravnodušna poročila, iz katerih bi se dalo sklepati, da so čilski generali naleteli v palači v Ulici Fabio Severo na navdušeno odobravanje. Tako smo se zdrznili, ko je napovedovalec, med branjem poročil, izustil tudi tak stavek: «Skrajneži, ki se še upirajo, bodo pobiti».

Lahko bi rekli — «ustreljeni» — toda izraz «pobiti» vsebuje tudi emocionalni akcent, nekaj sadizma, skoraj zadovoljstva in naslade...

General Pinochet, ki zaenkrat vodi krvoprelitje v Santiagu, ima francosko ime. Pravijo, da pomeni isto kot Ostržek (Pinochio), lesena lutka, ki jo premika... v tem primeru ameriška CIA.

Kdo pa premika Ostržke na radijski postaji «Santiago A», v Trstu?

*

**Berite, širite,
podpirajte DELO**

75-letnica PD Slovan

Razveseljiva vest iz Saleža

Pevski zbor «Slovan» na proslavi 75-letnice ustanovitve prosvetnega društva v Padričah. Zbor vodi prof. Sveto Grgič.

Prosvetno društvo SLOVAN v Padričah je preteklo nedeljo slovesno proslavilo 75-letnico svoje ustanovitve in 25-letnico postavitve spomenika vaščanom, ki so padli v osvobodilnem boju.

Proslava se je začela že v soboto, ko je bil na programu odbojarski turnir za pokal «Slovana». Zmagala je ekipa iz Brega.

Prvi del nedeljske prireditve se je vršil ob spomeniku padlih v NOB. Govorila sta domačin Josip Grgič in predstavnik pokrajinske zveze ANPI Vladimir Kenda. Govornika sta med drugim poudarila, da svečanost nudi priložnost, da se tudi mlajši rodovi seznani z žrtvami, ki jih je terjal boj za svobodo ter da ponovno izrečemo pripravljenost za okrepitev protifašistične budnosti in dolžnost po obrambi demokratičnih pridobitev. Tovariš Kenda je med drugim podčrtal tudi naslednje: «Vedno smo bili v prvih vrstah v borbi proti fašizmu, zato tudi ob tej priložnosti ne moremo mimo tega, kar se dogaja v Čilu, in kjer se tisoči borcev upirajo takšni vladavini, ki smo jo mi okušali 25 let».

Drugi del proslave se je vršil na prireditvenem prostoru. Nastopila sta domači mešan pevski zbor Slovan in godba iz Pridvora. Pozdrave Slovenske prosvetne zveze iz Trsta je prinesel pesnik Mariko Kravos, pozdrave prosvetnega društva Primorec iz Trebče pa Milena Padovan.

Iz slavnostnega govora, ki ga je imela domačinka Nataša Kalc povzemamo naslednje:

«Cilj in smisel poti, ki smo jo prehodili, je v združenju in angažiranju vaščanov. Vemo, da narod in še posebno narodna manjšina živi dokler se

kulturno in politično razvija. Ljudje, ki se zbirajo v društvu, imajo možnost za delo in kulturno-politično osveščanje. Prav zato, ker smo kulturno in politično osveščeni, lahko kritično presojujemo preteklost in sedanjost.

Ko danes govorimo o naprednosti, ne moremo mimo najostreje obsodbe dogodkov, ki puščajo krvave modeže na vesti človeštva. Zato ogorčeno obsojamo neonacistične izgrede proti koroškim bratom.

Tudi pri nas nismo rešili manjšinskih problemov. Najbolj žgoč dokaz neresnosti slovenskega vprašanja v Italiji je Benečija. Z vojaškimi službami in drugimi ukrepi onemogočajo gospodarski razvoj in s tem seveda tudi kulturni in politični razvoj, zato Beneški Slovenci morajo iskati delo in kruh v tujini».

S spominske svečanosti pred spomenikom padlim partizanom iz Padrič. Skupina mladih recitatorjev.

Prosvetno društvo «Rdeča zvezda» iz Saleža je začelo novo sezono prejšnji teden z dvema pobudama. Prva je bil kulturni večer, ki ga je organiziralo v domačem kraju, druga pa izlet v Kočevje.

Kulturni večer je bil v četrtek 20. t.m. Na prireditvi je domači pevski zbor priredil koncert. Zboru se pozna, da je bil letos zelo aktiven. Tudi na omenjenem koncertu smo lahko ugotovili vidno napredovanje. Druga točka četrtekovega programa je bil nastop članov Slovenskega amaterskega gledališča iz Trsta. Zelo uspešno so podali režijo o Prešernovem času, njegovem življenju in delu.

Poudariti je treba, da je bila udeležba na prireditvi v Saležu zelo dobra, kar izpričuje, da občani z velikim zanimanjem sledijo delovanju mladih prosvetarjev in da si od njih za naprej pričakujejo veliko. Tej želji bo mladina iz zgoniške občine gotovo kos, saj ji bo vnaprej delo lažje, ker bo društvo dobilo nove prostore.

Preteklo nedeljo je društvo priredilo izlet v Kočevje. V načrtu je bil tudi obisk Baze 20, ki pa je zaradi posledic neugodnega vremena odpadel. Izletniki so si ogledali zgodovinski «Šeškov dom» ter druge zanimivosti Kočevja.

Tovariš Ravel Kodrič je na konservatoriju «Tartini» v Trstu opravil diplomski izpit. Člani uredniškega odbora Dela iskreno čestitajo.

Odporništvo se nadaljuje

To, kar se dogaja v Čilu, je nepopisno. Podivjana reakcionarna vojska ob podpori fašizma in imperializma besni. Demokratična zakonitost je bila zbrisana s surovim nasiljem in pokolom najboljših sinov čilskega naroda. Dežela z dolgoletnimi demokratičnimi tradicijami se je spremenila v deželo terorja, ječ in koncentracijskih taborišč, kakršna si je svojčas izmislil nacizem. Začel se je celo lov na marksistično literaturo; lov, kakršnega so svojčas izvajali maccatisti v ZDA. Pobesneta drhal ni prizanesla niti slovitemu pesniku Nerudi v zadnjih trenutkih njegovega življenja. Opustošila je njegov dom.

Ves svobodoljubni svet obsoja zločinska dejanja in nasilje, protestira, zahteva konec terorja. Demokrati najrazličnejših nazorov izražajo solidarnost čilskemu ljudstvu, ki je žrtev podivjane vojske in zločinskih fašističnih tolp.

Pučisti opevajo »zmago«. Mogoče tudi verjamejo sami sebi, verjamejo, da so zmagali. Toda opevanje njihove »zmage« je neutemeljeno. Četudi jih opogumlja svetovna reakcija; četudi so nekatere države priznale novi režim in ga podpirajo, ni mogoče govoriti o »zmagi«, kajti odpor proti »golpi-stom« živi.

Dejstvo je, da je bilo čilsko delovno ljudstvo pahnjeno v suženjstvo, da je ustavni red zamenjal teror, da je bila pretrgana pot, ki je vodila Čile v svetlejšo prihodnost, v socializem; da je porušeno, kar je bilo zgrajeno pod vodstvom predsednika Allendeja, toda dejstvo je tudi to, da se odporništvo nadaljuje in krepi, da se kolo zgodovine ne more zavrteti nazaj.

Možno je, da bo boj za zrušitev sedanje tiranije dolg in silno težak; da bo ta boj terjal mnogo nadaljnjih žrtev; možni so tudi zastoji in porazi, a eno je gotovo: prej ali slej bo zmagala pravica, prej ali slej bo Čile ponovno stopil na pot, ki jo je začrtal pokojni Allende.

Toda to, kar se je zgodilo v Čilu je tudi opozorilo za ves svet. Tudi nas opozarja na dejstvo, da so nazadnjaške sile še žive, da imperializem ne prizanaša nikomur, ter ne štedi s sredstvi, ko so njegovi interesi ogroženi.

Mogoče se včasih uspravamo ter predajamo utopiji, da se nekaj podobnega kot v Čilu drugje ne more zgoditi.

Nujno potrebna je nenehna budnost potreben je neprestan boj proti silam temé. Brez prestanka moramo čuvati, kar smo si priborili. Zato mora biti naš antifašizem vselej in povsod aktiven antifašizem!

Dogodki v Čilu

Udar protirevolucije

Objavljamo sestavek o čilskih dogodkih, ki ga je napisal Sulejman Redžepagić in je bil objavljen v glasilu ZKJ »Komunist« dne 17. t.m. Avtor tega sestavka je bil v Čilu aprila letos na proslavi 40-letnice ustanovitve socialistične stranke Čila.

(Zaradi omejenega prostora smo bili prisiljeni sestavek nekoliko skrajšati. Op. uredn.).

V Čilu, v državi, ki je z zmago narodne enotnosti in s prihodom socialističnega Salvadorja Allendeja na položaj predsednika republike stopila na pot družbenopolitične preobrazbe, pomembne ne samo zanjo, ampak za vso latinskoameriško celino, so skrajno desničarske sile povezane s fašističnimi krogi v vojski izvedle udar proti zakoniti vladi. Dr Salvador Allende, predsednik republike, že legendarna nacionalna osebnost Čila, osebnost, ki je na južnoameriškem političnem prizorišču in demokratičnim silam na svetu pomenila poosebljenje poguma in moralne sile borca za nove, socialistične odnose, je padel kot žrtev protirevolucionarnega vojaškega udara.

Še nedavno, 4. septembra, ob tretji obletnici volilne zmage, je Salvador Allende lahko opazoval množice, ki so defilirale po ulicah Santiaga, mu izrekale podporo in solidarizirale z njegovo politiko. Zaupal je v njihovo moč, v ustavnost svoje dežele. Menil je, da je zakonitost glavno orožje čilske revolucije in je celo kritiziral tiste leve struice, ki so zahtevale »druge oblike boja«.

»Težimo, in to smo dokazali, da izpeljemo revolucijo za kar najmanjšo družbeno ceno«, je izjavil Allende. Buržoazija, veleposestniki in mednarodne monopolistične družbe pa se niso odpovedale nezakonitim sredstvom, sabotazam in celo odkritemu nasilju. Bolj ko je reakcionarna opozicija izgubljala tla v odkritem demokratičnem političnem boju, napadalneje je nastopala proti vladi narodne enotnosti. Povzročala je ekonomske težave, spodbujala družbeno nasprotja, blokirala vladne ukrepe za normalizacijo položaja in sploh vztrajno in sistematično delovala proti vladi in demokratični ureditvi v Čilu. Toda niti tu se ni ustavila. Organizirala je sabotaze in diverzije širokih razsežnosti. Vzporedno s tem je močno propagandirala z informacijskimi sredstvi, da bi ustva-

rila nezaupanje v sposobnost vlade narodne enotnosti. Buržoazno-veleposestniška opozicija — njena udarna sila so fašistične organizacije — je organizirala val stavk in druge podtalne akcije, ki so gospodarsko hromile življenje dežele.

Atentati so postali sestavni del fašistične politike, in to ne samo proti uglednim osebnostim leve, ampak tudi proti vsem drugim, ki so ji kakorkoli nasprotovali. Leta 1970 je bil umorjen vrhovni komandant oboroženih sil general Schneider, ker ni hotel kršiti ustave in preprečiti prihod Allendeja na položaj predsednika republike. Pred kratkim so poskusili izpeljati atentat na komandanta oboroženih sil Carlosa Prada, ki je nato odstopil. Cilj oboroženega napada je bil tudi sedež cerkvenega poveljarja Silva Enriqueza, ki je obsojal nasilje.

Svoje mračne namere je desnica izražala tudi v geslih, izpisanih na ulicah Santiaga. »Djakarta« — kar pomeni, da je njihov namen množični pomor levičarjev.

Med pogovorom s piscem tega sestavka, 19. aprila letos, je Salvador Allende izjavil, da skrajne desničarske sile načrtujejo njegov umor, da bi preprečile socialistično preobrazbo dežele. Toda ta nevarnost — je dejal — ga ne bo zaustavila v njegovih namerah; če pa bi se to vendarle zgodilo, bo v Čilu izbruhnila državljanska vojna.

Čilska družba se je zelo močno razdelila na dva nasprotna bloka: na sile revolucije in na sile protirevolucije. Izvršna oblast, vlada, na čelu s predsednikom Allendejem, je predstavljala demokratične in napredne sile in bila za revolucionarno preobrazbo družbe. Na drugi strani pa sta bili zakonodajna in sodna oblast pod odločnim vplivom buržoazne veleposestniške opozicije, ki je izražala interese privilegiranih in bila proti vsem spremembam.

Po parlamentarnih volitvah, ki so bile aprila letos, so desničarske sile okrepile svoje protirevolucionarno delovanje. Prvotno so te sile računale, da bodo lahko odstranile Allendeja. Toda volitve so pokazale, da sta se Allendejev ugled in ugled fronte narodne enotnosti zelo povečala.

Kljub velikanskim notranjim in zunanjim težavam so bile izvedene velike družbene in gospodarske reforme. Nacionalizirana so bila podjetja s pretež-

(Nadaljevanje na 10. strani)

Dogodki v Čilu

(Nadaljevanje z 9 strani)

no tujim kapitalom — za proizvodnjo bakra, železa, solitra, jekla itd — ter banke. Hkrati je bila izvedena tudi agrarna reforma, ki je omogočila, da je zemljo dobil tisti, ki jo obdeluje. Sprejeti so bili tudi ukrepi za porazdelitev narodnega dohodka v korist delavcev. Začeli so zidati stanovanja za delavce. Sprejeti so bili ukrepi, ki so omogočali šolanje otrok delavcev.

Sleherni revolucionarni proces poteka v zapletenih okoliščinah, toda glede na razmere, v katerih je levica v Čilu uspela sestaviti vlado, lahko rečemo, da je revolucija v tej deželi stopala skozi izredno zapletene etape.

Vojska je imela izredno velike možnosti, da deluje v oviru zakonov, da čuva ustavno ureditev. Vendar ni ostala imuna za politični vpliv sil stare ureditve. Ni bila brez posluha za razredne interese buržoazije in veleposestnikov. Ko so socialistično usmerjene reforme začele resno ogrožati položaje buržoazije, je vojska stopila na prizorišče in nasilno vrgla vlado. Državni udar je bil pravzaprav obračun med protirevolucijo in revolucijo. Vojska se je pokazala kot sredstvo in udarna pest profašističnih sil. Z likvidacijo predsednika republike je bil dosežen prvi cilj fašistične organizacije «Patria i libertad».

Nauk iz zmage kakor tudi poraza revolucionarnih sil — to potrjujejo tudi najnovejše čilske izkušnje — je, da vprašanje sredstev boja ni odvisno samo od razmerja sil, ampak tudi od obnašanje razrednega sovražnika in to tako pred prihodom na oblast, kakor tudi po prihodu. Protirevolucija v Či-

lu, katere vrh je bil pučistični, fašistični vojaški udar, ni bila brez podpore imperialističnih sil. Ko je Salvador Allende govoril lani v Organizaciji združenih narodov o odkriti in zahrbtni agresiji proti Čilu, je med drugim izjavil: «Tej hladni, vnaprej premišljeni vojni in vmešavanju v notranje zadeve neke dežele pravimo imperializem. Moja dežela se srečuje s problemi, ki so stalna skrb tega zbora. To so: boj za

nacionalno osvoboditev, intelektualni napredek, izboljšanje standarda kakor tudi osebno in nacionalno dostojanstvo».

Čile se danes srečuje s tistim, kar si je vlada narodne enotnosti z vsemi silami prizadevala izogniti, to pa je državljanska vojna. Toda napredna gibanja so močno zajela množice, tako v Čilu kakor tudi v drugih delih Latinske Amerike. Ni jih mogoče zaustaviti s tujimi intervencijami, puči, ubijanjem in aretacijami. Boj za napredek je poglaval globoke korenine v tem delu sveta.

Saigon ne spoštuje pariškega sporazuma

O Vietnamu se zadnje čase malo govori in piše. In vendar je vietnamsko vprašanje še vedno odprto. Tudi zato, ker saigonski režim ne spoštuje določil pariškega sporazuma. V zvezi s tem so v Hanoiu objavili belo knjigo. Iz te knjige povzemamo nekaj odlomkov.

Takoj po podpisu pariškega sporazuma je dal Thieu (vodja saigonskega režima) policijskim silam «10 navodil» in jim zahteval, naj preprečijo sleherni poskus prokomunističnih manifestacij, razženejo sleherni politični shod, še naprej uničujejo komunistično infrastrukturo in preprečijo komunistom svobodno gibanje.

Za izpolnitev zgoraj omenjenih ukazov so na vse strani poslali več kot 15.000 «strokovnjakov za informacije», zaposlenih v saigonski upravi. Njihova naloga je bila, da so dajali tendenciozne razlage sporazuma in prepričevali ljudstvo, naj stopi na stran saigonske vlade. Mladina v mestih je bila podvržena strogemu nadzoru in je prisiljena dokazati varnostni politiji svojo identiteto dvakrat ali celo trikrat na uro. Več tisoč oseb se je znašlo v zaporu samo zato, ker so izražale željo po miru.

Program «pomirjenja» so začeli izvajati v velikem obsegu. V dveh mesecih po sklenitvi pariškega sporazuma je saigonska uprava poslala več kot 300.000 ljudi v koncentracijska taborišča. Ta uprava si je prizadevala, da bi utrdila prisilni aparat v okviru vasi in mesta, uvedla je nove udarne skupine in jim postavila na čelo armadne in policijske častnike, da bi že v kali zatrli ljudski boj za demokratične svoboščine in narodno slovo. Obenem je mobilizirala vse policijske sile, da bi nenehno izvajala teroristične operacije, pritisk in represalije zoper rodoljube. Od januarja do aprila t.l. je izvedla 32.045 policijskih operacij na ozemlju,

ki je pod njenim nadzorstvom, preiskala 139.587 oseb, od katerih jih je zaprla več kot 20.000, 4125 pa ubila.

Presejanje je strogo prepovedano. Več stotisoč prebivalcev, ki so se zaradi vojne morali umakniti z rodne zemlje, se nanjo ne more več vrniti. Svobodna združevanja organizacij in politična dejavnost zadevajo ob strogo prepoved in omejevanje. Politične stranke, ki ne spadajo v klan vladne klike, so prepovedane. Thieujeva klika je prisilila prebivalce, da so stopili v njene politične stranke. Kar zadeva svobodo govora in tiska je ta klika uporabila fašistične zakone iz časa vojne in z njimi grozila časnikarjem, nekatere je aretirala in obsodila na zapor ali globo, zasegala je ali prepovedala časopise, ki se izrekajo za mir, spravo, narodno slovo in izpolnjevanje določil sporazuma.

Ameriški časopis «International Herald Tribune» je dne 6. marca 1973 med drugim zapisal: «V Saigonu ni nihče s prstom mignil, da bi bili doseženi 'sprava in slovo', ki ju obljublja sporazum o miru. Streljanje in politična tiranija se nadaljujeta. Predsednik vlade Thieu je ukazal aretacijo 'nevtralističnih' in prokomunističnih elementov. Na tisoče ljudi je v zaporih, ne da bi bili obsojeni. Zaradi političnih razlogov morajo živeti v nečloveških razmerah.

Sožalje

Sekcija KPI v Šempolaju izreka globoko sožalje tovarišu Jožetu Trampužu ob težki izgubi žene Olge.

Ob smrti tovariša Josipa Kuret izreka celica KPI iz Boljunca hudo prizadeti družini globoko sožalje.

Sožalje izraža tudi uredništvo Dela.

V počastitev spomina tovariša Josipa Kuret iz Boljunca prispevajo v sklad Dela:

Josip Ota in družina, Boljunec 38, pet tisoč lir,

Milan Kuret, Boljunec, 5.000 lir,

Celica KPI, Boljunec, 13.000 lir,

Družina pokojnega tovariša Josipa Kuret, Boljunec, 10.000 lir.

V počastitev spomina pokojnega tovar. Josipa Kuret prispevajo za športno društvo Breg:

Vojko Slavec in družina, Izola, 10.000 lir, Jole Žerjal 2.000 lir.

Iskrena hvala.

DELO

glasilo KPI za slov. narod. manjšino
Direktor Marija Bernetič

Uredniški odbor

Odgovorni urednik:

Anton Mirko Kapelj

Uredništvo in uprava: Trst, Ul. Capitolina, 3 - telef. 744-046 - 744-047

Dopisništvo v Gorici: Ul. Locchi, 2

Letna naročnina 1.000 lir

Poštni tekoči račun: Tst 11/7000

Tisk: Tiskarna Riva, Trst, Ul. Torrebianca 12.